

POSTANOWIENIE

Dnia 12 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Prokuratury Okręgowej w Szczecinie przeciwko R. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Spółecznych w dniu 12 października 2022 r.,

zażalenia strony powodowej na postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 3 września 2021 r., sygn. akt VI WSC P 5/21 (VI Pa 40/20),

1. uchyla zaskarżone postanowienie,

2. orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawić do rozstrzygnięcia w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z 3 września 2021 r., VI WSC P 5/21, w sprawie z powództwa Skarbu Państwa - Prokuratury Okręgowej w Szczecinie przeciwko R. S. o zapłatę, odrzucił skargę kasacyjną strony powodowej wniesioną od wyroku tegoż Sądu z 18 grudnia 2020 r., VI Pa 40/20, na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Sąd Apelacyjny, zgodnie z zarządzeniem Sądu Najwyższego z 26 maja 2021 r., którym to zwrócono skargę kasacyjną strony powodowej jako

przedwcześnie przedstawioną Sądowi Najwyższemu, zobowiązał pełnomocnika powoda do uzupełnienia braków skargi kasacyjnej w terminie 7 dni przez wykazanie, że złożyła ją Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej pod rygorem odrzucenia skargi. Pomimo skutecznego doręczenia przedmiotowego zobowiązania pełnomocnikowi powoda w dniu 21 lipca 2021 r., brak formalny skargi kasacyjnej nie został uzupełniony. Powyższe w ocenie Sądu oznaczało, że skargę kasacyjną złożył podmiot (Prokuratura Okręgowa w Szczecinie), który nie występował w postępowaniu VI Pa 40/20, a zatem nic ma legitymacji procesowej do złożenia skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie.

W zażaleniu pełnomocnik Prokuratury Okręgowej w Szczecinie zarzucił naruszenie: 1/ art. 379 pkt 2 w związku z art. 378 § 1 w związku z art. 89 § 1 w związku z art. 130 § 1 k.p.c. polegające na niestwierdzeniu przez Sąd drugiej instancji nieważności postępowania w sytuacji, w której Skarb Państwa - Prokuratura Okręgowa w Szczecinie nie udzieliła pełnomocnictwa procesowego do reprezentacji adwokatowi K. G., w związku z czym pełnomocnik powinien na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. zostać wezwany do przedstawienia pełnomocnictwa do reprezentacji Skarbu Państwa - Prokuratury Okręgowej w Szczecinie, co w niniejszej sprawie nie miało jednak miejsca, podczas gdy z treści złożonego w sprawie pełnomocnictwa wynika, że wolą podmiotu udzielającego pełnomocnictwo było udzielenie pełnomocnictwa w imieniu Prokuratury Okręgowej w Szczecinie, co powinno zostać zbadane przez Sąd pierwszej instancji; 2/ art. 398⁶ § 2 k.p.c. przez odrzucenie skargi kasacyjnej powoda z uwagi na uznanie, że w sprawie występują inne przyczyny niedopuszczalne jej rozpoznanie, tj. nie została ona złożona przez podmiot posiadający zdolność postulacyjną przed Sądem Najwyższym, podczas gdy w sprawie doszło do sprecyzowania oznaczenia strony powodowej w skardze kasacyjnej oraz w sprawie występuje nieważność postępowania. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione.

Stosownie do art. 394¹ § 1 i § 3 k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną oraz na postanowienie sądu drugiej lub pierwszej instancji odrzucające skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Do postępowania przed Sądem Najwyższym toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio art. 394 § 2 i 3, art. 395, art. 397 § 1, art. 398⁶ § 3, art. 398¹⁴, art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze, art. 398¹⁶, art. 398¹⁷ i art. 398²¹. Stosownie do art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy w razie uwzględnienia skargi kasacyjnej uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał orzeczenie, lub innemu sądowi równorzędnemu.

Problematyka właściwej reprezentacji Skarbu Państwa oraz jednostki samorządu terytorialnego należy do jednej z rodzących największe wątpliwości w praktyce sądowej. Z uwagi na rozmaite możliwe konfiguracje w oznaczeniu podmiotów określonego postępowania, w orzecznictwie ukształtowały się poglądy dotyczące tych kwestii. Utrwaliło się stanowisko, wedle którego jeżeli jako strona procesu oznaczony został właściwy podmiot (Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego), lecz niewłaściwa jednostka organizacyjna go reprezentująca, to oznaczenie prawidłowej reprezentacji spoczywa na sędzie (w przypadku jednak niewskazania żadnego *statio fisci* zachodzi brak formalny pisma procesowego) – A. Partyk, T. Partyk, *Skutki procesowe wskazania statio fisci lub statio municipi jako strony procesu oraz wadliwe określenie statio fisci lub statio municipi jako reprezentanta strony*, (LEX/el. 2020). W sytuacji gdy strona, pozywając prawidłowo Skarb Państwa, wadliwie określa państwową jednostkę organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, a w sprawie powinna występować inna państwowa jednostka organizacyjna, uzupełnienie braku w zakresie prawidłowego określenia strony pozwanej powinno nastąpić nie w trybie wezwania do wzięcia udziału w sprawie (art. 194 § 3 k.p.c.), ale w płaszczyźnie właściwej reprezentacji (art. 67 § 2 k.p.c.), przy czym sąd powinien z urzędu czuwać nad tym, aby Skarb Państwa był w postępowaniu sądowym reprezentowany w sposób prawidłowy (wyrok Sądu Najwyższego z 11 stycznia 1974 r., II CR 685/73, LEX nr 1749). Natomiast, sąd nie jest władny oznaczyć Skarbu Państwa jako strony powodowej wówczas, gdy żądanie oparte zostało na twierdzeniu, że jednostka

wskazana jako strona powodowa jest podmiotem odrębnym od Skarbu Państwa. [...] podmiot, który sobie przypisuje status strony powodowej, musi wykazać, iż ma zdolność sądową, pozwalającą na przeprowadzenie z jego udziałem jako strony procesowej ważnego procesu. Gdy nie jest w stanie wykazać tego przymiotu, powinien jako stronę powodową określić Skarb Państwa, a siebie oznaczyć tylko jako *stationem fisci* Skarbu Państwa. Jeśli tego nie uczyni, sąd powinien odrzucić pozew na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.” (uchwała Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2001 r., III CZP 10/01, LEX nr 46546).

W rozpoznawanej sprawie postępowanie toczyło się przed Sądem Rejonowym Szczecin-Centrum w Szczecinie z powództwa Skarbu Państwa – Prokuratora Okręgowego w Szczecinie przeciwko R. S. o zapłatę. Wyrokiem z 18 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji oraz zasądził koszty w stosunku do Prokuratury Okręgowej w Szczecinie. Natomiast na etapie skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego, pełnomocnik strony powodowej wniósł w pierwszej kolejności o sprecyzowanie strony powodowej w postaci „Prokuratura Okręgowa w Szczecinie”. Sąd Najwyższy zarządzeniem z 26 maja 2021 r. zwrócił skargę kasacyjną jako przedwczesną z uwagi na potrzebę weryfikacji jej dopuszczalności w świetle art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Należy przy tym zaznaczyć, że zarządzenie w tym zakresie Sądu Najwyższego nie posiadało waloru przesądzającego w sprawie, a jedynie miało charakter sygnalizacyjny. Następnie na skutek zarządzenia Sądu Okręgowego w Szczecinie z 13 lipca 2021 r. zobowiązano pełnomocnika do uzupełnienia braków skargi kasacyjnej, przez wykazanie, że złożyła ją Prokuratoria Generalna RP – pod rygorem odrzucenia skargi kasacyjnej strony powodowej. Brak formalny skargi w terminie nie został uzupełniony.

Postanawiając o odrzuceniu skargi kasacyjnej Prokuratury Okręgowej w Szczecinie Sąd Okręgowy uzasadnił tym, że po pierwsze, Prokuratura Okręgowa nie występowała w sprawie VI Pa 40/20, a zatem nie miała legitymacji do złożenia skargi kasacyjnej, a po drugie, *statio fisci* Skarb Państwa nie był reprezentowany przez Prokuratorię Generalną RP w sprawie, jak również, nie wykazano żeby

Prokuratoria Generalna RP przekazała przedmiotową sprawę do prowadzenia innemu podmiotowi reprezentującemu Skarb Państwa.

W zażaleniu z dnia 13 października 2021 r. strona powodowa zwraca uwagę na mankamenty postępowania zarówno Sądu I, jak i II instancji w sprawie oceny strony formalnej pozwu w kwestii prawidłowości ustanowionego pełnomocnictwa strony powodowej do udziału w sprawie. Z tego powodu zarzuca naruszenie art. 379 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 89 § 1 k.p.c. w zw. z art. 130 § 1 k.p.c. polegające na niestwierdzeniu przez Sąd II instancji nieważności postępowania.

Natomiast w stanowisku z dnia 13 czerwca 2022 r. w przedmiocie w/w zażalenia, strona pozwana utrzymuje, że do momentu złożenia skargi kasacyjnej strona powodowa uzupełniwszy na rozprawie w dniu 9 stycznia 2020 r. braki pełnomocnictwa określała się jako „Skarb Państwa – Prokurator Okręgowy w Szczecinie”.

Wynik analizy rozpoznawanej sprawy w kwestii odrzucenia skargi kasacyjnej ze wskazanych przez Sąd Okręgowy powodów nakazuje odnieść się w pierwszej kolejności do kwestii będącej istotą rozpoznania *ad meritum*, aby wskazać na prawidłowy, zdaniem Sądu Najwyższego *modus cogitandi* w przedmiotowej sprawie.

Przede wszystkim przedmiot rozpoznawanej sprawy oscyluje wokół tego, czy sprawa toczy się o kwestie pracownicze, związane ze stosunkiem pracy (a zasadniczo stosunkiem służby) oraz związanymi z tym konsekwencjami dla niniejszej sprawy. Niewątpliwie stan spoczynku (i wynikające na tym tle roszczenia) są związane ze statusem prawnym osoby związanej stosunkiem służbowym. Zatem w niniejszej sprawie mamy niewątpliwie do czynienia ze sprawą ze stosunku służby (o konsekwencjach ze stosunku służby). Zgodnie bowiem z orzecznictwem, ustalenie daty przejścia w stan spoczynku może mieć miejsce tylko "na przyszłość" w decyzji. Taka decyzja Prokuratora Generalnego ma charakter konstytutywny (prawotwórczy), a nie deklaratoryjny w zakresie przeniesienia prokuratora w stan spoczynku. Z tą chwilą powstają skutki prawne, dochodzi do istotnej zmiany statusu prokuratora, który pozostaje nim nadal, ale w stanie spoczynku (wyrok Sądu Najwyższego z 6 września 2019 r., I NO 118/19, LEX nr 2727458).

Natomiast jednostka prokuratury w stosunkach służby jest dla prokuratora podmiotem dokonującym czynności w sprawach z zakresu prawa pracy (w tym dotyczące spraw z zakresu stosunku prawnego służby, a więc pozostawania w ogólnie rozumianym „zatrudnieniu”), stosownie do przepisu art. 3¹ § 1 Kodeksu pracy. W imieniu takiej jednostki czynności w sprawach z zakresu prawa pracy dokonuje właściwy prokurator (rejonowy, okręgowy, regionalny, krajowy, generalny itp.), chyba że udzieli dalszego pełnomocnictwa w tym zakresie. Pod pojęciem "dokonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy", użytym w art. 3¹ § 1 k.p., należy rozumieć dokonywanie wszelkich czynności prawnych z tego zakresu, w tym czynności procesowych. Przepis ten nie stanowi bowiem o "dokonywaniu czynności z zakresu prawa pracy" (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2022 r., II PSK 238/21, LEX nr 3342246). W tym względzie pomocne może okazać się także i inne twierdzenie orzecznictwa, że zgodnie z art. 3 k.p. pracodawcą jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, jeżeli zatrudnia pracowników. Przepis ten odwołuje się do tzw. zarządczej koncepcji pracodawcy, zgodnie z którą pracodawcą jest jednostka organizacyjna, której kierownictwo - bez względu na posiadanie tytułu majątkowego do zakładu - ma mandat do zarządzania nią i zatrudniania pracowników we własnym imieniu (wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2021 r., II PSKP 51/21, LEX nr 3207812) lub wyrok Sądu Najwyższego z 14 czerwca 2016 r. w sprawie II PK 144/15, zgodnie z którym, za pracodawcę może być uznana jednostka, której przyznano uprawnienie do zatrudniania pracowników i rozwiązywania z nimi stosunków pracy (LEX nr 2073919).

Kwestią następną istotną w sprawie jest ustalenie zdolności sądowej i procesowej pracodawcy. Zgodnie bowiem z art. 460 § 1 k.p.c., zdolność sądową i procesową ma także pracodawca, chociażby nie posiadał osobowości prawnej, a w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zdolność tę ma organ rentowy i wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności. W omawianej sprawie warto zauważyć, że zgodnie z art. 460 § 1 k.p.c., zdolność sądową i procesową ma także pracodawca, chociażby nie posiadał osobowości prawnej. Pracodawcą, a więc stroną postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy, nigdy nie jest Skarb Państwa, lecz państwowa jednostka organizacyjna uprawniona

do samodzielnego zatrudniania pracowników. Nie ma więc tutaj zastosowania art. 67 § 2 k.p.c., zgodnie z którym w postępowaniu procesowym "zwykłym" stroną jest zawsze Skarb Państwa, a tylko personifikuje go jednostka organizacyjna, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie (*statio fisci*) – wyrok Sądu Najwyższego z 15 maja 2019 r. w sprawie II PK 28/18, LEX nr 2665188. W tym względzie zatem pracodawcy przysługuje tzw. szczególna zdolność sądowa (szeroko o tym zob. M. Dziurda, *Szczególna zdolność sądowa*, WKP 2019, SIP LEX 2022).

Niewątpliwie udzielone w sprawie pełnomocnictwo od samego początku dotyczyło stosowania prawa pracy (roszczenia o zapłatę w tym względzie) w odniesieniu do stosunku służby prokuratora w stanie spoczynku i nie wymagało zaangażowania Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Natomiast nieważność postępowania nieuwzględniona przez sąd drugiej instancji z urzędu lub na zarzut strony stanowi uzasadnioną podstawę skargi tylko wtedy, gdy miała znaczenie dla wyniku sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z 14 maja 2012 r., I UK 376/11, LEX nr 1215130). Wynik niniejszej sprawy dotyczy tylko i wyłącznie kwestii związanych z dopuszczalnością skargi kasacyjnej zawartych w granicach złożonego zażalenia. W dalszym ciągu zatem ocenne dla Sądu odwoławczego będą okoliczności związane z prawidłowym ustaleniem dla ważności postępowania – oznaczenia strony powodowej w sprawie i w następnej kolejności – udzielonego pełnomocnictwa w perspektywie wniesionej skargi kasacyjnej.

Kierując się przedstawionymi motywami, opierając się na treści art. 398¹⁵ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., oraz art. 108 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

[as]